Beredeneerde lijst van de varieteiten der Nederlandsche Landmollusken II.

door
Dr. J. Th. HENRARD

6. *Pupilla muscorum* (L.) var. *edentula* (Menke). Deze wordt door Mej. v. Benthem Jutting als in ons land zeldzaam voorkomend opgegeven, terwijl ze in België volgens Dupuis de meest algemeene is in de duinen. Voor de beoordeeling dezer variëteit moeten we volkomen volwassen exemplaren onderzoeken daar de karakteristieke tand op het verhemelte der typische vorm pas laat tot ontwikkeling komt zoodat onvolwassen of bijna volwassen exemplaren der typische vorm de tand ook missen. *Pupilla muscorum* heeft eigenlijk twee tanden in de mondopening, de reeds genoemde tand op het verhemelte en een diametraal daar tegenover liggende tand, welke eigenlijk een uitstekende verdikking is van den verdikten binnenmondrand; deze laatste tand komt vooral zeer duidelijk tot uiting bij de exemplaren welke in Zuid Limburg worden aangetroffen. De typische *edentula* met volkomen ontbrekende verhemelte-tand is in onze duinen niet zeldzaam. Wij troffen deze var. aan bij Katwijk aan Zee in zeer vochtig duinterrein in Juni 1931, bij Noordwijkerhout in de duinen bij de Kazematten in Aug. 1931 en in de duinen van Domburg en te West Kapelle langs den zeedijk in 1933, terwijl op 7 Juni 1936 gedurende de excursie der Ned. Malac. Ver. de var. door mij werd gevonden in de duinen der Amsterdamsche waterleiding. Het is opvallend dat deze var. *edentula* door ons niet werd aangetroffen in Zuid Limburg bij Maastricht, Valkenberg, Bemelen, Epen, Gulpen, Strucht, Vaals, Elkenraad en Ubagsberg, en ook niet in het aangrenzende gebied van Westfalen, de Ardennen en Luxemburg. Het is dus mogelijk dat deze var. *edentula* alleen voorkomt in het duingebied. Een eigenaardige vondst van *Pupilla muscorum* is gedaan door ons medelid C. Nauta, die de typische vorm aantrof in het Zwolsche diep bij Kraggenburg (Genemuiden) in Sept. 1934, terwijl J. B. Henrard deze soort ook verzamelde langs den zeedijk bij Medemblik in Juni 1935.

Het is van belang om de verspreiding van *Pupilla muscorum* in ons land vast te leggen, daar deze soort in een groot aantal gebieden vooral in het oosten van ons land nog niet is aangetroffen.

7. *Helix aspersa* M ü l l. komt in een groot aantal kleurvarianten voor. Het huisje is gewoonlijk vierbandig doordat de 2de en 3de band bijna altijd tot één breeden band zijn versmolten en de bandformule dus 1 (23) 45 is. Bij ons is gevonden de var. *zonata* M o q.-T a n d. (Domburg, Aug. 1933, leg. J. B. H e n r a r d. Deze is veel lichter van kleur dan de typische vorm en bezit 5 volkomen gescheiden banden van bijna gelijke breedte. Een fraaie afbeelding geeft T a y l o r in zijn monografie, vol. I, pl. 1. fig. 1. De normale vorm kan worden benoemd als var. *fasciata* P i c a r d, deze is dan echter gebandeerd met een normale onderkleur en niet geelachtig zooals bij de var. *zonata*. Verder komt bij ons vrij algemeen voor de var. *albofasciata* J e f f r e y s; deze ontstaat doordat ook de banden 4 en 5 samensmelten en er slechts een lichtere band aan de periferie overblijft. De bandformule is (123) (45). Een zeer fraaie var. is var. *flammea* P i c a r d, waarvan ik slechts één ex. voor ons land zag. (Den Helder, Juni 1935, leg. J. B. H e n r a r d). Bij deze var. is de normale spiraalbandeering geheel verdwenen; op een bijna effen grondkleur bevinden er zich dan een aantal regelmatige zigzagvormige of golvende geelachtige banden, vrij regelmatig volgens de groeilijnen. Ook deze fraaie var. is door T a y l o r afgebeeld in zijn monogr. pl. 1. f. 3. Een groot aantal andere variëteiten is ook bij ons te verwachten; indien meer materiaal bijeen gebracht is zal later een vollediger overzicht kunnen worden gegeven van deze zeer fraaie vormen.

8. *Arianta arbustorum* (L.). De ongebandeerde vorm (var. *fuscescens* D. e t M.) en de var. *virescens* T a y l o r zijn door mij vroeger in dit tijdschrift reeds opgegeven. Vrij algemeen onder den typischen vorm komt bij ons de var. *trochoidalis* R o f f. voor. Deze ziet er subscalaroid uit. T a y l o r kende deze reeds uit ons land (Friesland: Heerenveen in 1893). Hier

werd deze var. ook in 1937 verzameld door de biologen Meeuse en Maas Geesteranus in een populatie van den typischen vorm. In die populatie ten zuiden van Heerenveen werd door hen één ex. aangetroffen met gekielden periferie, een vorm die we kunnen benoemen als var. **carinata nov.** met de volgende kenmerken: windingen duidelijk gekield, de kiel tot den mondrand doorloopend, waardoor de mondrand een inkeeping vertoont, deze aan de binnenzijde der mondopening als een scherpe gleuf zichtbaar, de eigenlijke kiel is wit en zeer rimpelig volgens de groeilijnen en met twee donkere bandjes afgezet. Voor zoover ik de literatuur kon nagaan wordt overal *Arianta arbustorum* met volkomen afgeronde windingen aangegeven en Taylor zegt er van "without evidence of a keel". Het vinden van een gekielden vorm van deze soort is dan ook van belang in verband met het feit dat *Arianta arbustorum* vaak tot het genus *Helicigona* gebracht wordt op grond van anatomische gegevens. *Helicigona lapicida* (L.) is een scherp gekielde soort, die, hoewel zeer zeldzaam, ook zonder kiel voorkomt (var. *ecarinata* Schmidt). Het voorkomen van een gekielde *Arianta arbustorum* wijst er dus wel op, dat de verwantschap met *Helicigona,* reeds door anatomische gegevens bewezen, door dit feit steun verkrijgt. Men is gewoon dergelijke gekielde vormen als monstrositeiten te beschouwen evenals de *Buccinum undatum carinatum,* doch een dergelijke zienswijze berust slechts op vermoedens. Het is wel eigenaardig dat de kiel van dergelijke vormen (ook bij *Buccinum undatum carinatum!)* ook binnen in het huis correspondeert met een diepe gleuf, die zichbaar en voelbaar is en aan den mondrand een markante inkeeping vertoont.